

תוכן העניינים

3	מבוא
4	א. נשיאי הרפובליקה העממית של סין מ-1993 ועד 2013: היבטים כלכליים ופוליטיים בזירה הבינלאומית
9	ב. השינוי של שי ג'ינפינג
14	ג. אפריקה: החצר האחורית של סין
21	סיכום
23	ביבליוגרפיה

מבוא

בארבעה עשורים אחרונים עברה סין תמורות חברתיות, כלכליות ומדיניות רבות. תמורות אלה הביאו להפיכתה של הרפובליקה העממית ממדינה בלתי מפותחת למעצמה עולמית. מהפך זה קשור בשמו של דנג שיאופינג שהניע תהליך רפורמות מרחיקות לכת ששינו את סין ובמידה רבה את העולם כולו. נשיאי סין, ג'יאנג דזה-מין וחו ג'ינטאו, ששלטו מ-1993 עד 2013 דבקו במדיניות הרפורמות וניהלו מדיניות חוץ זהירה ואף פסיבית. הנשיא הנוכחי, שי ג'ינפינג, דוגל בסגנון אחר. הוא פעיל בזירה הבינלאומית, יוזם מהלכים ושומר על האינטרסים הלאומיים של סין. לעתים נדמה כי הנשיא מתחרה במדיניות המערב. מכאן נובעת שאלת המחקר "האם הדרך השונה של שי ג'ינפינג בהיבט הכלכלי והפוליטי בזירה הבינלאומית היא חלק מהאסטרטגיה להתחרות במערב?"

מחקר זה הינו תלת חלקי. בתחילת המחקר, בפרקו הראשון, אתמקד ברפורמות שהתחוללו בסין, בשני קודמין של שי ג'ינפינג ובגישותיהם הפוליטיות בראייה הבינלאומית וכלכלית. בפרק השני של המחקר אתמקד בשינויים וגישתו הייחודית של שי ג'ינפינג. בפרק האחרון, אתמקד בפעילות הענפה של סין באפריקה. אנסה להבין האם זאת עוד דרך לעקוף את המערב.

פרק א'

נשיאי הרפובליקה העממית של סין מ-1993 ועד היום: היבטים כלכליים ופוליטיים בזירה הבינלאומית

לקראת סוף תקופת מאו דזה-דונג הייתה הרפובליקה העממית של סין במשבר כלכלי וחברתי עמוק. בין הסיבות למשבר – היוזמות הלא-מוצלחות של מאו "הזינוק הגדול קדימה" ו"מהפכת התרבות". הכלכלה נהרסה. מאות אלפי סינים חיו מתחת לקו העוני. המדיניות החברתית של מאו גרמה לפילוג החברה. לא בכדי נקרא העשור האחרון של תקופת מאו (1966-1976) "העשור האבוד".¹

חואה גוּפֶנְג שעמד בראש הרפובליקה העממית של סין לאחר מותו של מאו (9 בספטמבר 1976) הכריז על נאמנותו לרעיונותיו של מאו ועל דבקתו באידאליים של "מהפכת התרבות". השמרנות של חואה ואי נכונותו לרפורמות כלכליות וחברתיות גרמו להחרפת המאבק הפנימי במפלגה הקומוניסטית. בראש האפוזיציה לגישה השמרנית עמד דנג שיאופינג. בסוף 1978 ביוזמת דנג ותומכיו, ויתרה המפלגה הקומוניסטית על תיאוריית "המשך המהפכה תחת דיקטטורת הפרולטריון" והכריזה על כוונתה להחיות את כלכלת סין על-פי תכנית חדשה. תכנית זו נועדה לחולל שינויים רבים בסין. פתיחות בפני העולם היא אחד התנאים להצלחת התכנית. דנג ותומכיו טענו כי אם סין תישאר ארץ סגורה לא תוכל סין להתפתח מכיוון שלא תהיה לה גישה להישגי מדע מודרני ולטכנולוגיות חדשות. לכן, על סין להיפתח בפני הכלכלה העולמית. הדבר יאפשר הזרמת השקעות חיצוניות בכלכלת סין מה שיוכל לצמיחה כלכלית ובסופו של הדבר לעליית סין כגורם מכריע בזירה הבינלאומית. אולם אין להסתפק בפתיחות בלבד – טענו אשני שיעתו של דנג, אלא יש גם לערוך רפורמות מרחיקות לכת, הוגדרו על-ידי דנג כארבע המודרניזציות: חקלאות, תעשייה, מדע וטכנולוגיה.²

דנג הגדיר את התכנית כהמהפכה השנייה לאחר 1949, אך הדגיש כי מטרתה של "מדיניות הרפורמות והפתיחות" היא לא להרוס את המשטר הקיים, אלא לגרום להתחדשות ולבנות "סוציאליזם בעל מאפיינים סיניים". במילים אחרות, סין תישאר מדינה סוציאליסטית, אך ההנהגה הסינית חייבת להתחשב בייחודיות החברה והכלכלה הסינית ולא להעתיק נורמות חיצוניות באופן עיוור. למרות סטיית "מדיניות הרפורמות והפתיחות" מהדוגמה הקומוניסטית הקלאסית, המפלגה הקומוניסטית נותרה בשלטון. על-פי הרעיון של דנג, משטר סוציאליסטי ומערכת כלכלית סוציאליסטית הם שני דברים שונים. הרפורמות הכלכליות מבקשות לשנות את המערכת הכלכלית המיושנת ולא את המשטר. כלומר, יש לבצע מעבר מכלכלה מתוכננת לכלכלת שוק חופשי. לעתים קרובות, נתפשת כלכלה מתוכננת כחלק בלתי נפרד ממשטר סוציאליסטי, אך דנג ואנשי חוגו האמינו כי ניתן לשלב כלכלת שוק חופשי עם משטר סוציאליסטי.³

¹ Ch. Horner, *Rising China and Its Postmodern Fate: Memories of Empire in a New Global Context* (Athens: University of Georgia Press, 2009), p. 7.

² H. Zhou, "China's Foreign Aid Reform," in Y. Wang (ed.), *Transformation of Foreign Affairs and International Relations in China, 1978-2008* (Leiden: Brill, 2011), p. 192-193.

³ W. Zhang, *Ideology and Economic Reform Under Deng Xiaoping, 1978-1993* (London: Kegan Paul International, 1996), p. 60.